

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Године врана

14.00 часова / сала Стеријиног позорја
Трибина: Позоришна критика у времену буке и беса
 Организатор: Удружење критичара и театролога Србије
 Учествују: Александра Милосављевић (водител),
 Марина Миливојевић Мађарев, Теофил Панчић,
 Алаксандра Гловацки, Андреј Чањи, Борисав Матић

18.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
 Представа ван конкуренције
Јован Стерија Поповић
АЈДУЦИ
 Народно позориште Приштина са седиштем у Грачаници и Стеријино позорје Нови Сад

Режија, адаптација текста, сцена: АНЂЕЛКА НИКОЛИЋ
 Адаптација текста, драматургија: ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ
 Костимографкиња: ОЛГА МРЂЕНОВИЋ
 Музика: ИРЕНА ПОПОВИЋ ДРАГОВИЋ
 Сценски покрет: ИСИДORA СТАНИШИЋ
 Сценски говор: МИЛИЦА ЈАНКЕТИЋ
 Асистент композиторке: НИКОЛА ДРАГОВИЋ

Улоге

Милета, 'арамбаша: НЕБОЈША ЋОРЂЕВИЋ
 Обрад: ВУКАШИН ЈОВАНОВИЋ
 Живојин: ИГОР ФИЛИПОВИЋ
 Витомир: ДРАГИ ПЕТРОВИЋ
 Иван: ДРАГАН СЕКУЛИЋ
 Петар: НИКОЛА ЋОРЂЕВИЋ
 Срећко: ПЕТАР ЋУРЂЕВИЋ
 Ненад: СТРАХИЊА БИЧАНИН
 Зелида, једна Туркиња: СТАША НИКОЛИЋ

Представа траје 1 сат и 30 минута

18.00 часова / СПЕНС, улаз 8

Доколица – једновечерњи догађај
 заједнички уметнички рад студената 3. године сценске архитектуре, технике и дизајна
 Организатор: Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам Факултета
 техничких наука Универзитета у Новом Саду

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Такмичарска селекција

Љубомир Симовић

ЧУДО У ШАРГАНУ

Југословенско драмско позориште Београд

Режија, адаптација, сценографија и избор музике: ЈАГОШ МАРКОВИЋ

Костимографкиња: ЛАНА ЦВИЈАНОВИЋ

Сценски говор: ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ

Дизајн светла: ДЕЈАН ДРАГАНОВ

Асистенткиње костимографкиње: Милена Грошин, Мина Крстајић

Играју

Иконија: АНИТА МАНЧИЋ

Госпава: ТАМАРА ДРАГИЧЕВИЋ

Цмиља: САЊА МАРКОВИЋ

Анђелко: МИОДРАГ ДРАГИЧЕВИЋ

Миле: МАРКО ЈАНКЕТИЋ

Ставра: МИЛОШ САМОЛОВ

Просјак: НЕНАД ЈЕЗДИЋ

Скитница: БОРИС ИСАКОВИЋ

Јагода: ЈОВАНА БЕЛОВИЋ

Вилотијевић: НЕБОЈША ДУГАЛИЋ

Иследник: СЛОБОДАН ТЕШИЋ

Манојло: ЉУБОМИР БАНДОВИЋ

Танаско: АЛЕКСЕЈ БЈЕЛОГРЛИЋ

Фото: НЕБОЈША БАБИЋ

Представа траје 2 сата и 15 минута

22.30 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Чудо у Шаргану

Такмичарска селекција
ЧУДО У ШАРГАНУ

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

ЧУДО У ШАРГАНУ, текст Љубомир Симовић, режија Јагош Марковић; Југословенско драмско позориште Београд

Привидно натуралистичка, апсолутно чудесна драмска повесница о идентитету раскриљена је од необичних, несрећних животних прича до централне идеје о чудесима човека који ће на себе преузети грехове скупине страдалница и страдалника изгубљених у времену и простору. Јагош Марковић је редитељски виртуозно ускладио ритам збивања са истанчаним тоналитетом Симовићева драмске поезије саткане од језика свакодневице утапајући је у добовање непрекидне кише, симболичке предапокалиптичне опомене.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

ТАНАСКО: Ево моје ране, госкапетане! Рафал укусо, од пупка према десном рамену!

МАНОЈЛО: Шрапнел у трбуху, лакат размрсан гелером! То је моје! Откуд на теби наше ране?

ПРОСЈАК: Ја сам хтео да помогнем, шта вичеш...

МАНОЈЛО: Ти да помогнеш?

ПРОСЈАК: Да све људске болове примим на себе! Да скупим све ваше чиреве, чворуге, красте, сузе и ноћне море...

МАНОЈЛО: Немаш ти појма шта си направио!

ПРОСЈАК: Оном старцу излечио сам чворугу!

МАНОЈЛО: А без те чворуге не може да га препозна ни његова рођена кћи!

ПРОСЈАК: Овог покојника излечио сам од гукe!

МАНОЈЛО: А без те гукe није мого да докаже да је невин, и да није убица! Зато сада и јесте покојник!

ПРОСЈАК: А онај с предикаонице... ослободио сам га очајања!

МАНОЈЛО: То му очајање отворило очи, а ти? Тек што је прогледао, ти га ослепео!

ПРОСЈАК: А вама двојци?

МАНОЈЛО: Аустријска офанзива, кланица, на наш сектор туче једанес цеви. Пуцали смо колко смо могли, ал цаба, разбуцали нас као бундеву! Ноге су нам висиле по дрвећу, куљала црева из трбуха, главе располућене, Макензен продре пошто смо искрварили! А ујтру? Ујтру сви устали здрави као дрен! Нико ни једне огреботине!

ПРОСЈАК: То сам ја све у моје тело примио! То, што сте устали здрави, и као живи, то је моја заслуга!

(Љубомир Симовић, *Чудо у Шаргану*)

ПИСАЦ

**Љубомир
Симовић**
(Ужице, 1935)

У родном граду завршио је основну и средњу школу, а дипломирао је на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на Катедри за југословенску књижевност и српскохрватски језик. Током 1968. похађао је курс италијанског језика и културе, који у Санта Маргерити Лигуре организује Универзитет у Ђенови.

Године 1988. Симовић је изабран за дописног члана, а 1994. за редовног члана Српске академије наука и уметности, с приступном академском беседом *Штерија међу маскама*.

Објавио је неколико песничких књига (*Словенске елеџије*, *Весели тробови*, *Последња земља*, *Шлемови*, *Уочи шрећних њејшлова*, *Субоџа*, *Видик на две воде*, *Ум за морем*, *Десеџ обраћања Бојородици Тројеручици хиландарској*, *Источнице*, *Горњи траг*, *Ила и конач*, *Љуска од јајеџа*, *Тачка*, *Планеџа Дунав*) и четири драме: *Хасанаџиница* (1973), *Чудо у „Шаргану“* (1974), *Пуџујуџе џозориџиџе Шоџаловић* (1985) и *Бој на Косову* (1988, 2002). Плодан је и у другим жанровима, као есејиста, путописац па и писац романа-хронике *Ужице са вранама*.

Дела су му превођена на многе језике света, а драме, највише *Шоџаловиџи*, изведене у Француској, Швајцарској, некадашњој Чехословачкој, Пољској, Канади, Словенији, Македонији, Јужној Кореји, Јапану, Колумбији, Турској, Мароку. Драма *Чудо у Шаргану* преведена је чак два пута на француски језик и доживела је исто толико поставки.

За своја дела, Симовић је добио бројне књижевне и позоришне награде – оне по именима писаца: Змаја, Бранка Миљковића, Ракића, Стерије, Јоакима Вујића, Диса, Десанке Максимовић, Лазе Костића, Стевана Митрова Љубише, Исидоре Секулић (и Исидоријана), Ђуре Јакшића, Рада Драинца, Васка Попе, Јована Дучића, Миће Поповића, Филипа Вишњића, Извиискра Његошева, Доситеја Обрадовића, Љубомира Ненадовића, уз које пристају и Жичка хрисовуља, Златан крст кнеза Лазара, Вукова награда, награда Српске књижевне задруге, Златни кључ Смедерева, Рачанска повеља и Беловодска розета.

РЕДИТЕЉ

Јагош Марковић

Дипломирао позоришну режију на Факултету драмских уметности у Београду 1987, у класи проф. Борјане Продановић и Светозара Рапајића.

У Југословенском драмском позоришту поставио је представе: *Пушјујуће позориште Шойаловић, Враћ од стакла, Тако је (ако вам се тако чини), Уображени болесник, Сумњиво лице, Говорница, Скуј, Бојојављенска ноћ*. Представа *Скуј* гостовала је на многим фестивалима и готово увек је брала награде.

Режирао педесет и више представа у земљи и иностранству, а међу најзначајније убрајају се: *Госпођа министарка, Хасаналиница, Антониона, Ожалошћена породица* (Народно позориште) и *Пейелуја, Фићарова женидба* (Опера НП у Београду); *Породичне приче, Госпођа Глембајеви, Јесења соната* (Атеље 212); *Каше Кайуралица, Декамерон* (НП Сомбор); *Лукреција илићи Ждеро* (Позориште на Теразијама); *Галеб, Филумена Маршурано* и опера *Кармен* (ХНК Ивана пл. Зајца); *Лукреција о бимо рекли јојерух* (Ријечке летње ноћи); *Учене жене* (ХНК Сплит); *Чарја од сјо њељи* (БДП); *Таршиф, Хекуба* (ЦНП); *Сан лејње ноћи* (Позориште „Бошко Буха“). За јубилеј Краљевског позоришта Драматен у Шведској поставио *Кристину*; а 2014. први редитељ из Србије који после ратова деведесетих режира на Дубровачким љетним играма (*Ромео и Јулија*).

Редитељ Марковић је добитник више од педесет струковних, фестивалских и државних награда од којих се издвајају: Награда „Бојан Ступица“, Награда ослобођења Београда, Тринаестојулска награда, Награда за свекупан допринос стваралаштву Црне Горе, Награда града Подгорице, Награда „Мића Поповић“, неколико награда „Златни ћуран“ и „Ардалион“, Стеријина и Нушићева награда.

У Бугарској је одржан фестивал „Балкан чита Јагоша“ у оквиру кога су четири редитеља радила његов текст *Говорница*.

КРИТИКА

(...) Представа почиње кишом. Она пада и код Симовића. И овде, као и у драми, киша је упорна, досадна и увлачи се у кости; од ње се бежи с улице, блатњаве, периферијске – било где, па и у кафану која носи име по топониму из Западне Србије, а можда и по змији шарки. Код Марковића који је и аутор сценографије, међутим, киша има библијске размере, пада ко-зна-од-када и одавно је пробила натрулу кровну конструкцију страћаре у коју је кафана смештена, поплавила је ентеријер, натопила столице и столице, дупке је испунила све чаше и тањире, натерала кафански персонал и ретке госте да кроз кафану ходају балансирајући преко импровизованих коридора начињених од дасака, а они се клизају, падају, квасе одећу... Ретко ко овде уопште више и примећује воду.

Типично јагошевска метафора је снажна, мада можда претерана у односу на драмски текст, али свакако је валијано сценски реализована, а отворила је и простор за разигравање редитељеве маште и додатна глумачка разигравања. Постала је, с једне стране, неком врстом сценске условности на коју гледалац пристане, а које постаје свестан тек с времена на време, када буде активирана њена најповршнија функција на плану мизансцена. С друге стране – била свесна воде на позорници или не – публика свакако мора да осети погубни утицај влаге; с њом мора да се саживи. И управо у том смислу, дакле безмало на подсвесном нивоу, ова Марковићева киша и сценска поплава постају моћни елементи који дефинишу атмосферу једног натрулог, обесмишљеног и на потоп осуђеног света.

То је, дакле, амбијент у којем се има догодити чудо, овде ће се, наиме, стећи сви јунаци ове дирљиве, трагичне и опомињуће приче о узалудности и бесмислу сваког човековог напора да чини добро и буде исправан. Ову причу Јагош Марковић на сцену поставља с пуним уважавањем Симовића, сигурном редитељском руком он води глумце из једне у другу сцену, не пада у искушење да редитељским средствима надграђује текст или да му на било који начин контрира; напротив, ни једним елементом који би припадао категорији спољашњих средстава, он не нарушава динамику радње, нити угрожава ритам глумачке игре, а она

Фото: Н. Бабић

Фото: Н. Бабић

је, такође, на линији афирмације сваке Симовићеве речи. Притом, Марковић пажљиво води рачуна да у поетској равни донекле ишчашени и литерарно већ онеобичени ликови не изађу из сфере фино нијансиране фарсичности и не склизну у карикатуралност, да их киша, вода и навлажене даске по којима неспретно ходе не би скренуле с трасе коју савршено одређује драмски текст. (...)

Александар Милосављевић
(РТС Радио Београд 3. програм)

Чудо као животни принцип

Чему бисмо се надали, ако не верујемо у чуда, поентира Ставра, више кафански инвентар, него гост (добар Милош Самолов), у *Чуду у Шаргану*, песника Љубомира Симовића. Иако је написао можда најбоље драмско штиво у нашем језику, Симовић је песник у античком смислу, јер његове драме, а нарочито *Шарган* спадају у драмско песништво.

Лако, природно, органски, Симовић тка драмску причу као урбану легенду, у којој је све могућно, док је човек жив, а и после тога. Двојица мртвих војника, Манојло (карактеристичан Љубомир Бандовић) и његов послани, Танаско (атрактиван Алексеј Бјелогрић) држе чврсто ту магијску линију радње, и даље у давно завршеном рату, немоћни да се смире у смрти. Просјак (потресан Ненад Јездић), примивши на себе боли паћеника, учинио им је „медвеђу“ услугу, јер се човек, изгледа, само патњом дефинише, доказује и правда пред судбином. У кафани Шарган, под вечитом кишом, газдарица Иконија (већ митска у тој улози Анита Манчић), са својом келнерицом Цмиљом из Кремана (изврсна, будућа дива ЈДП Сања Марковић), Ставром, који више и не одлази из Шаргана, где резонира о души и политици, Анђелком, ситним кримосом, коме је јатак при ретким изласцима из затвора (очекиван Миодраг Драгичевић), са гостима, Јагодом (трагикомична Јована Беловић), Скитницом, који и сам носи грех предака као мотив (сјајан Борис Исаковић), као и са Госпавом, проститутком, која, као све жене, осим Иконије, сања о простом породичном животу, удаји и спасењу (неочекивана, дивна Тамара Драгичевић), гаца по апокалиптичном муљу, не учествујући у политици, али и не бранећи се од ње. Миле, вечити агитатор и политикант (простудиран, прави позоришни догађај Марко Јанкетић), као и Вилотијевић, апаратчик, који „зглазне“, па се поврати, а има око једини за мртву војску и Госпавине кржаве руке, само док је губитник и паћеник

(упечатљив Небојша Дугалић), замишљени као овоземаљска противтежа Небу (доброта, патња и самилост), у представи Јагоша Марковића помало су се утопили у извесну приземност позоришне метафоре, која се повремено косила са поетским Симовићевим реализмом.

(...) Већ проверени тумач Симовићевог дела (*Хасанајиница*, *Шојаловићи*), Јагош Марковић је, легитимно, оформио манир, парадокс на који чита Симовићев поетски, као психолошки реализам, увек у гротескном кључу, са превише детаља, јарким бојама, без валера, егзалтирано, претерано близу данашњици (догађаји у Украјини). Костим Лане Цвијановић добро је одсликавао Симовићеву поетику.

Велики догађај за ЈДП и наш театар.

Драгана Бошковић (*Вечерње новости*, 5. април 2022)

ДОБРО, ЛОШЕ И НЕШТО ИЗМЕЂУ

НАШЕ ВРЕМЕ НИЈЕ ВРЕМЕ РАЗГОВОРА

...Симовић пише драму о једној од најсуморнијих пратиља човекова живота – патњи. При томе га не интересује побуњеничка, херојска, прометејска патња, него она наметнута, која човека понижава... Познат као песник људске усамљености, Симовић истражује и слуги смисао такве патње. Изгледа да би његовим ликовима требало мало да буду срећни, али им најчешће баш то *мало* недостаје. У томе свету нема љубави и искрености; сваки следи само своју приземну мисао и, причајући своју причу, не слуша саговорника. Наше време није време разговора. Симовићев ликови углавном говоре о оном што им у стварном животу измиче: дом, моћ, брак, породица. Зато се Симовићу верује, данашњи читалац и гледалац... осети поверење и радост кад схвати да је могућно да „постоји нека другачија памет“, и да се о дужностима човековим и праву на срећу може размишљати у духовним просторима постојаније и општије хуманости.

...Његови ликови, чим седну у воз, одмах се изују и ставе храну у крило, причају *све* о себи, својима, суседима, жале се на здравље, показују упуте за болницу, дијагнозе лекара, критикују власт (али опрезно), а врхунска „естетска“ задовољства су им новокомпонована музика и фудбалске утакмице.

Тешко је одлучно потврдити мишљење неких критичара да „нешто очински меко“ постоји у односу Симовића и његових јунака из кафана „Шарган“. Пре бих рекао да у томе односу има нечега од Чеховљеве истинољубивости и неумољивости и да Симовић, сликајући своје време и своје ближње, има на уму и давни Крлежин савет: „А буде ли ко писао о нама као таквима, он треба да пише мрко, окротно и неумољиво.“ / П. Марјановић, *Српски драмски јисци XX столећа*, ФДУ, Институт за позориште, филм, радио и ТВ, Београд 2000.

„Ниједно време,/поготову време/кад осване/среда у суботу, а поготову време/кад остане више Секулине крви/по Милуновим рукама/но у Секули, /није време да се пева“ (Симовић, *Видик на две воде*, песме)

Приредила Александра КОЛАРИЋ

Представа ван конкуренције

АЈДУЦИ**ЕКС ЛИБРИС**

ПАВЕЛ АПОЛОНОВИЧ: Очеви терају своју децу да као катехизис уче напамет о пропасти српског царства на Косову пољу. „Где је уништено српско царство?“ На Косову пољу. – „Ко је погинуо на Косову пољу?“ – Цар Лазар, девет Југовића и сви српски јунаци.

ОТАЦ: И ко још?

СИН: Цар Мурат.

ОТАЦ: Како је он умро?

СИН: Заклао га је Милош Обилић.

ОТАЦ: Како ћемо поменути цара Лазара, Милоша Обилића и све српске јунаке?

СИН: Вечна им слава.

ОТАЦ: А Мурата?

СИН: Нека је проклет.

ОТАЦ: Ко је непријатељ Срба?

СИН: Турчин.

ОТАЦ: И ко још?

СИН: Шваба.

ОТАЦ: Шта ћеш им пожелети?

СИН: Узећу сабљу и посећи ћу им главе.

ОТАЦ: Ко је непријатељ Србима?

СИН: Најглавнији непријатељ Срба је Аустрија...

ОТАЦ: Шта треба чинити?

СИН: Мрзети Аустрију, као главног непријатеља...

ОТАЦ: Ко је пријатељ Срба и Србије?

СИН: Једини верни и поуздани пријатељ Срба, који је то био и остао: велика и снажна Русија.

ОТАЦ: Шта је обавеза сваког Србина?

СИН: Волети своју отаџбину и монарха и гинути за њих, поштовати своје пријатеље и мрзети своје непријатеље...

(Јован Стерија Поповић,
Ајдуци, адаптација текста Анђелка Николић)

ЈОВАН СТЕРИЈА ПОПОВИЋ**Уместо биографије**

Кад једним погледом обухватимо све оно што је Стерија написао, кад видимо колики је обим, и колика је разноврсност његових творевина, од песама, епиграма, „натписа“, романа, комедија и трагедија, и кад видимо да ту разноврсност форми прати и разноврсност мотива и садржаја, могли бисмо доћи до закључка да се овај невероватни Вршчанин прихватио џиновског подухвата: да сам напише целу једну књижевност! Што је најлепше, та његова књижевност је својим најпретежнијим делом жива и данас. Његове комедије и данас живе пуним, богатим и многоструко актуелним сценским животом. Његова поезија, кроз све генерације песника и критичара, остаје на завидно високој цени. Његов *Роман без романа* доживљава се чак као „антиципација постмодерне прозе“ (Сава Дамјанов, и не само он). Једино ова „жалостна позорја“, уз још неке текстове (*Бој на Косову*, на пример), остају изван живих токова српске књижевности, као вредност искључиво књижевноисторијска.

Међутим, ко зна...

Љубомир Симовић

РЕДИТЕЉКА

Анђелка Николић
(1977)

Дипломирала на Катедри за позоришну и радио режију Факултета драмских уметности и на Катедри за француски језик Филолошког факултета у Београду.

Режирала је четрдесетак представа у позориштима Србије и Словеније, за децу и одрасле, у институционалном оквиру и на независној сцени, и десетак радио драма. Учествовала је на позоришним фестивалима у земљи и региону.

За режију је награђена на Стеријином позорју (*Радници умиру љевајући*), Фестивалу професионалних позоришта Србије и Фестивалу праизведби у Алексинцу (*Неїри*), Которском фестивалу позоришта за децу, Звездаришту и Фестивалу независних продукција у Крагујевцу (*Ејске иїрице: Зигање Скадра*), Вршачкој позоришној јесени (*Вучјак*). Добитница је Годишње награде Малог позоришта „Душко Радовић“ за режију (*Дечак који каже да/дечак који каже не*) и драматизацију (*Крадљивци кокосових ораха*), награде

Пикиног фестивала у Велењу (*Пији Дуја Чарайа*), Специјалне награде Звездаришта (*Шарено дрво*), јубиларне награде Народног позоришта Кикинда и Јоакимовог прстена – признања Књажевско-српског театра у Крагујевцу. Представљала је Словенију на фестивалу „Најбоље са истока“ у Бечу (*Ниси заборавила, само се не сећаш више*).

Са Миланом Марковићем написала је драму *Борба и њобедра пада* (изведена у Атељеу 212), а са Димитријем Кокановим *Расветљавање случаја серије убиства њровањем у Ђуријском округу седамдесетих година 19. века*. Са др Иреном Ристић реализовала је истраживање и рад „Политичност режије/промена парадигме“ (Факултет драмских уметности/Нор.Ла!), а за зборник *Драмска башњина на маринама сцене* Стеријиног позорја написала рад *Грађанке и трајани – ујоредна анализа два војвођанска комада из групе њоловине 19. века*. Преводи са француског и енглеског језика.

Учествовала је у оснивању уметничке групе Нор.Ла!, у оквиру које креира уметничке, истраживачке и активистичке пројекте. Сарађује са Заводом SeVeDa (Словенија) на пројектима у области драмске педагогије. Иницирала је оснивање родно праведне библиотеке „Екатарина Павловић“ и Сеоског културног центра Марковац, оријентисаног према културној децентрализацији и развоју експерименталних уметничких и педагошких пројеката, са акцентом на еколошки одрживу уметност. Овај ангажман донео јој је признање „Bring the Noize“ за 2021. годину.

КРИТИКА

Шта је данас у позоришту могуће направити с неким од „жалосних позорја“ која је Јован Стерија Поповић писао средином деветнаестог века, а која је тешко упоредити са његовим „веселим позорјима“, посебно са *Покондиреном њиквом*, *Лажом и ѡралажом*, *Кир Јањом*, *Злом женом*, *Женидбом и угадбом* и нарочито *Родољубцима*? За разлику од комедија, Стеријине трагедије су чак и по мишљењу његових најватренијих поштовалаца, литерарно неупоредиво слабијег потенцијала, писане су наивно, наглашено су патетичне и понајпре су значајне са становишта књижевне историје. Са сценске стране, Стеријине трагедије евентуално нуде могућност редитељских интервенција које би представу усмериле у пародију, но то би било иживљавање над слабим тачкама овог писца.

Управо тако ствари стоје и са *Ајдуцима* које је Стерија написао 1842, када је комад премијерно и одигран у београдском Тетру на ђумруку. Анђелка Николић овој трагедији данас приступа сасвим растерећено. Уз помоћ сценографије коју је сама осмислила, костима Олге Мрђеновић, музике Ирене Поповић Драговић, сценског покрета Исидоре Станишић и Милице Јанкеић, задужене за сценски говор, редитељка одустаје од реконструкције и успоставља специфичну стилизацију. Радњу смешта у шуму, али шуму микрофона и каблова, у скучени простор у ком четује група одметника. И у њеној инсценизацији Стеријини дијалози далују наивно па се може учинити да редитељка представу води ка пародији, јер њени хајдуци воде типично дечачке расправе о томе ко ће

бити вођа дружине и како ће изгледати њихов одметнички живот; они се јуначе, патетично се и свечано заклинају на верност родољубивој мисији, скаутски уживају у авантури која је пред њима, а Турака нигде на видуку.

Но, редитељка се Стерији не подсмева. Доспевши на саму ивицу пародије, у представу уводи много озбиљније тонове. Они, међутим, не припадају ни овом комаду, ни Стерији него овом времену и нашем актуелном искуству. У адаптацији, наиме, редитељка, уз помоћ драматурга Димитрија Коканова, проналази мотиве који би данас могли да буду део приче којом се некада бавио Стерија. Тако у овим *Ајдуцима*, посредством измена у оригиналном тексту и, посебно, реплика пројектованих преко видео-бима, препознајемо лажно родољубље, бахато хулиганство, патриотизам којим се прикрива похлепа, позерство, расне предрасуде, ксенофобију, аутизам у односу на шири друштвени план и истинске колективне циљеве. На тај начин Стеријина наивност из трагедије трансцендира у недозрелост актера представе, што у крајњој линији указује на незрелост нашег друштва данас.

Истовремено, тако је успостављен и образац за глумачку игру, јер је наивност Стеријиних реплика условила поједностављења на плану избора глумачких средстава, што редитељки омогућава да успостави равнотежу између задатака постављених пред глумце и неискуства дела ансамбла. Оно што је на почетку деловало као могућа пародија, на крају се стапа са Стеријином намером да напише трагедију; но сада то неће бити трагедија инспирисана народном епиком, него трагедија наше стварности. И као што се у епској песми огледала патња поробљеног народа, а у *Ајдуцима* Стеријина потреба да тадашњим гледаоцима укаже на наличје херојске борбе за слободу, тако се у овој представи зрцали наше батргање у мраковима властитог менталитета.

Александар Милосављевић
(РТС, 2. програм Радио Београда)

Остало је – нећутање!

Замајац сукоба у чети је заробљеница Туркиња, отета да би била размењена за мајку једнога од хајдука. Но, харамбаша одлучује да је задржи за себе. Већина хајдука је згрожена тиме. Различити су разлози којима их је писац довео у чету, али ипак их већином гради као поштене, истина наивне момке, који држе до дате речи. Проблем је харамбаша, вођа. До сржи покварени властодржац. Проблем је што му хајдуци остају послушни чак и кад постану савршено свесни с ким имају посла. Тај проблем Стерија не разрешава, он га окончава општом погибијом. Преживљава једино робињница, која изговара громку реплику – Ја нећу ћутати!

Стеријине реченице су једноставне, његов језик је говорни. У такав језик лако је било уметнути бројне цитате којима ће се додатно проблематизовати мотиви текста. На пример, делове Упитника за процену ратних стресора (била сам заробљена... убио сам... пљачкао сам... имам искуство киднаповања...), који се мешају са хајдучким описима борби из њихове прошлости. Или транскрипт ТВ прилога о Личкој олимпијади у Апатину у сцени хајдучког надметања. Представу отвара низ цитата, изјава различитих познатих личности, везаних за функцију и задатке вође. Ту су и *Зайиси о Србији* Ровинског, и различити говори о важности гусала и гуслања.

Пажљиви редитељско-глумачки рад у поставци оригиналног текста Стеријиног готово да није ни тражио додатке, јер се у оквиру саме игре јасно издвајају све подвучене теме – упитна функционалност хијерархије засноване на моћи и слепој послушности, беживотност и слабост светова изграђених на фантазмима, угроженост током нехумане промоције мачо идеала слабих и немоћних, чија је једина одбрана гласни говор, никако ћутање. Текстуално уметнути делови ипак заштитавају целу причу, градећи контекст из кога је немогуће побећи у сентиментални наратив. Изговарају се из off-а, преко разгласа, одвојени су од сценске реалности, не ремете је већ је коментаришу и призивају поређење са савременошћу. Њихова функција је јасна, они јако лепо отварају дијалог између сцене и гледалишта, само мислим да их је превише.

Основна уметничка вредност представе је у постигнутом стилу игре, у промишљеној дискретној стилизацији којом се помало наивна прича преводи у израз близак савременом сензибилитету; где је свака реч под набојем изговорена, а свака пауза звони и позива на поређење са данашњицом. Озбиљан глумачки рад Вукашина Јовановића, Игора Филиповића, Драгог Петровића, Драгана Секулића, Николе Ђорђевића, Петра Ђурђевића и Страхине Бичанина. И Небојше Ђорђевића као харамбаше. И Сташе Николић као Туркињице. Обједињени готово кореографским сценским покретом Исидоре Станишић. (...)

Александра Гловацки (nova.rs, 7. јун 2021)

ДОБРО, ЛОШЕ И НЕШТО ИЗМЕЂУ

НИЈЕ ОПАСНО ЧИТАТИ МНОГО КЊИГА (3)

Исидора Секулић 1928. године пише: Како смо примитивно и нецелиходно ратоборни! Сад смо са својим рођеним животом у рату. Југославија, то је данашњи и од-данашњи наш живот. Југославија је промашила, кажу, идеал је слагао! Није. У време тријумфа, и споразума, наш је живот имао папирну вредност; а после, у паклу размирица, добио је металну вредност. Него смо по много чему хетерогени и процес сређивања и хијерархисања је жесток, и чини се читав рат, а и јесте врста рата. Не мари. И у природи и васељени је све хетерогено, а ипак се држи и траје. Невоља је наша што у том боју заповедничка места заузимају искључиво политичари. И дају им се та места, и узурпирају их они сами. А културни генерали дремају...

Слободан Јовановић (1920): Робеспјер је имао најопаснију од свих амбиција, амбицију моралну. Неговао је своју *савест*, израђивао *карактер*, хтео да постане живи образац свих врлина... Ако човек јако зажели да их има, може се десити да уобрази да их већ има. Од ове самообмане једино нас чува самокритика; лишен ње, Робеспјер је стао веровати да је његов морални идеал оваплоћен у његовој личности. Сваки напад на своју личност сматрао је за хуљење на свој морални идеал... Његова амбиција, удружена са његовом савести, није знала више за границе. / Татјана Нежић, „Забрављене поруке великих мислилаца“, Блиц 2016.

Приредила Александра КОЛАРИЋ

ИНТЕРВЈУ

**Синиша
Ковачевић**
аутор текста и редитељ
„Година врана“

СВЕ ЈЕ ЗАМЕЊЕНО ЈЕДНИМ МОНОЛИТНИМ ИНТЕРЕСОМ

Видим да постоје толико богати људи, богатији од неких, не малих, него средње развијених држава, који новац не би да инвестирају у нешто што подразумева елиминацију глади у Јемени, или тешких заразних болести, него да инвестирају тако што уместо 800 милијарди догодине имају 900 милијарди долара. Погледајте принципе на основу којих човечанство функционише данас, и све речи које су некад твориле темељ и постамент на коме се човечанство држало, попут хуманизам, алтруизам, част, честитост, солидарност, данас просто више не постоје, између осталог каже Синиша Ковачевић, аутор текста *Године врана* и редитељ истоимене представе у НП Београд.

У једној сцени представе, Арчибалд Рајс каже да су најбољи из Србије завршили на Кајмакчалану и на острву Виго. Где су данас најбољи од нас?

● Почео сам да пишем роман, *Београд* ће се звати, биће то петокњижје – све рачунам да ћу живети довољно дуго да све завршим. Први роман почиње дочеком 1900. а пети дочеком 2000 године. Биће то уметничка, фабулативна и поетичка целина, али сваки од њих моћи ће и појединачно да се чита. Завршио сам први роман и промоција ће бити 9. јуна у Београду, радо бих дошао у Нови Сад ако ме неко позове. У предговору тог романа стоји да је то прича о бившим људима, о времену у којем је одзив у Балкански рат био 107 посто. И сад се сигурно чудите како је могуће – 107 посто. Зато што су се одазвали и људи скинути са војне евиденције: ратни војни инвалиди, људи са одређеном врстом физичког или менталног хендикепа, слабовиди... Онда се дешава да из Сент Андреје, из Пеште, долазе пребогати људи који тамо продају своја бродарска предузећа да би овде негде, на неком далеком југу, оснивали отаџбину, државу до које им је веома стало, јер унутар једног врло дефинисаног, грађанског и цивилизацијског простора нису били своји на своме, пошто нису имали државу. Таквих људи, какве сте видели у овој предста-

ви, нажалост више нема. Наравно да их нема – времена се мењају. Дати некоме реч у одређеним моментима подразумева ло је спремност на смрт. То није флоскула, већ један систем вредности до кога се држало. Била су то правила на основу којих се живело. Наравно, ниједно време није капсулирано и није вечито. Времена се мењају са људима или, прецизније речено – људи мењају време. На крају будуће пете књиге, коју ћу написати за коју годину, приликом неке екскурзије један београдски гимназијалац на гробљу војника погинулих у Првом балканском рату, стоји пред гробовима у којима леже његов прадеда и његов деда ујак које, наравно, није упознао. Професор пита да ли је поносан на ту чињеницу, а он одговара: „Професоре, у животу никад не бих погинуо за парче шарене крпе”, реферишући се на чињеницу да су ова двојица погинула спасавајући српску заставу отету из рова. То су та времена која су промекла. Нису фиксирана, ни вечита. Иде ли после нас неко још горе или много боље време, нисам склон да тврдим. Видим да постоје тезе и идеје да нас треба обележити и редуковати, смањити. Видим да постоје толико богати људи, богатији од неких, не малих, него средње развијених држава, који новац не би да инвестирају у нешто што подразумева елиминацију глади у Јемени, или тешких заразних болести, него да инвестирају тако што уместо 800 милијарди догадине имају 900 милијарди долара. Погледајте принципе на основу којих човечанство функционише данас, и све речи које су некад твориле темељ и постамент на коме се човечанство држало, попут хуманизам, алтруизам, част, честитост, солидарност, данас просто више не постоје. Све је замењено једним монолитним интересом. Нама се заломило ово време, а ја памтим и неко мало другачије – боље, лошије, како год, али свакако другачије. Шта чека децу што долазе после нас, да ли ће имати храбрости и енергије да то време преврну као чарапу и врате га постулатима на којима је некада било. Срећом, нећу моћи да сведочим и да гледам, а ако ме питате где бих, у каквом времену радије живео, свакако у ономе у коме је патриотизам била реч без негативног предзнака, у којем су постојале вредности изван и изнад индивидуалних интереса. Али мене нико не пита о томе, нити сам у ситуацији да о томе превише одлучујем.

Мали људи увек су жртве, како онда ипак и данас, велика их историја немилосрдно меље. Сцене између Живојина и Јулије сведоче о томе колико би обични људи само назад своје мале животице, а колико их историја сапиће у томе...

• Стара је изрека у Србији: Кад год се овде ратује, господин синове пошаље у иностранство, богат сељак даје у рат волове, а сиромашан – синове. То је тако и данас. Андрић о свему томе лепо каже да некад дођу времена кад паметан заћути, будала проговори, а фукара се обогати. И сиротиња тад изгине.

У овој представи, у време кад је писана, требало је побећи од нечега што се крајње пежоративно назива мелодрама – а мелодрама је и свака љубав која има тужан крај. У представи постоји тај феномен да се двоје воле, а трећи им смета, али све је проведено кроз одређену социолошко-политичку и националну детерминанту, са снажно разуђеним и развијеним, и конфликтним, и мотивационим системом. Нема шта не знате о јунацима. Тај фрагментарни пазл требало је саставити тако да има сценски континуитет и дуго

сам размишљао како. Редитељски је решена представа кад сам одлучио да ризикујем и живи људи буду сценографија. Нисам знао како ће то функционисати, али ризиковао сам. Суштина позоришта је да публику увучете у тај чаробни мехур од сапунице, у тај микрокосмос. Знао сам само да то неће бити унеси/изнеси представа, угурај/изгурај клавир – та врста позоришта ме не занима.

На сцени је много људи, како се на пробама командује шом машинеријом? Уз леђу реч, или се мора поидићући шон?

• Звучаће нескромно и препотентно, али ја то могу, јер поседујем ту врсту харизме. Или сте харизмата или нисте. Или вас људи воле или не воле. Или вам верују или не. Наравно, понекад подигнете глас, али видели сте да ову представу, такву каква јесте, чини плесни део. Можете је замислити без плесних деоница, јер у њој играју врхунски глумци. Можете замислити Перу Божовића и Брика [Миодраг Кривокапић], што би само по себи имало емоцију и драматуршки и театарски статус. Уношењем новог енергетског модела модерног балета, стрит денса, добијате нешто што не треба објашњавати. Агресивне вране су метафора и зла и смрти. То је разрешило представу. Иначе, увек радим представе са много људи. Краљевић Марко је у том смислу можда већа од ове. Имала је и „Децу лоших музичара” на сцени. Увек је потребно да одаберете добре сараднике, даровите људе који ће нудити решења, а на вама је избор из понуђеног. Наравно, и људе који ће заволет пројекат. Наоко једноставно, али ни превише компликовано.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

**Калина
Ковачевић**

Јулија у „Годинама
врана”

ПОСЛЕ КУГЕ ДОЛАЗИ РЕНЕСАНСА

Са глумицом Калином Ковачевић разговарам о лику Јулије који тумачи у представи *Године врана*, женском интегритету, потреби за искреном љубави лишеној калкулације, о првој сарадњи са оцем Синишом Ковачевићем у позоришту, о потреби да представа функционише попут здравог организма и односу према глуми који је одговоран и јасан у намери да подели емоције са публиком, али и да мења друштво.

Ово је комад, можда ире свега, у одбрану љубави. Радња се смештена у Београд ире једног века. Једнако је и ирича о частии, а частии је катијорја које, нећу рећи да нема, али данас је реиќа и скривена.

• Јесте, дата реч је заборављена категорија: дата реч, поштење, одговорност за оно што кажете, искреност у љубави према домовини, човеку, деци, љубав према животу. Управо зато што љубави, части и искрености има толико у овој представи, заиста у њој уживам. Четири сата сам на сцени, физички се уморим, али емотивно толико нахраним и одем да спавам, пробудим се и питам где смо, како смо се обрели у времену у којем смо? Данас је све инстант, данас је све сажето, све је информација и кратка форма. Нема суштине, нема мелодије, само ритам и само агресија, ако мене питате. Ако успевамо за неколико сати, а успевамо – видели сте, да публику опустимо, увучемо у причу, запитамо па она сутрадан другачије размишља и каже: данас нећу журити, пољубићу вољену особу, назваћу оца или мајку и рећи да ми недостају, данас ћу своје дете питати како је, а не коју је оцену добило.... е, тада смо успели. Заиста верујем да ће се свет вратити на некадашње вредности, јер после куге долази ренесанса и ја се том дану веома радујем.

Код свих јунака њој јасно ујоришће. Јулија ће рогити деће, истина без оца који сирага и њед ѡредсвојећи рај, али она не сумња у своје одлуке, жена је од иншегришће.

• У праву сте. Питање је какав би био наставак *Година врана*. Она рађа дете под презименом Кавран, у доба између два рата. То показује колико су жене на овим просторима жртве, без обзира боре ли се за истину, поштење или част... Јулија заиста жртвује себе зарад те љубави. Каже да нема ништа осим Живојина Рајића и да је није страх, али сасвим природно осећа жал. Онда и она страда, велика је жртва, јер Живојин погине, а она остаје сама на тој ветрометини, као Немаца у овим крајевима, рађа копице које неће носити презиме свог правог оца кога је она искрено волела. Дивим се њеној храбрости и питала сам се да ли бих поступила као Јулија. Да ли бих имала ту храброст? Она је показала велику храброст. Жене на овим просторима заиста су јаке. И ратови су овде жестоки, историја нам говори да су неизбежни и опстанак породице на жениним је леђима. Она треба да их сачува а сама не страда, јер ко ће водити рачуна о деци. И то је показано у представи и једно потпуно непотребно страдање народа, зарад нечег не лошег, али неприродног. А све што је на силу није добро, историја је показала кад је реч о Југославији. Ипак сам убеђена да се народи на овим

Фото: Б. Лучић

просторима поштују и цене, а политика је нешто сасвим друго.

То је посебно видљиво кад одете у иностранство, а живела сам у иностранству две године, колико се људи са ових простора воле и држе заједно, не питају вас да ли сте из Београда, Загреба или Сарајева, просто се држе заједно.

Јулија не ѡрибећава калкулисању, шћо је данас врло рећко, не кажем да не ѡстоји – да нема ѡре без калкулације и свешћа не би било.

• Апсолутно. Јулија је веома транспарентна. Много је напредних схватања за оно доба, пре стотину година ретке су биле образоване жене попут ње. Веома образована, осим тога жена са ставом, зна своју позицију у друштву и када се супротстави супругу Каврану, прекорачи границу, иако зна где јој је место, али држи се свог ауторитета и не допушта да буде угрожена. Стварно сам се трудила да има и мекоћу, да видимо њено сазревање. Лом који се деси, кад у њој превагну мајчинство, љубав... Онај монолог када деци говори као учитељица: боље је бити у Аустроугарској, проговорити немачки... Говори исправне ствари, али то нису питања срца. Е ту греша, иако верује да говори исправно, у односу на мужа који говори из позиције силе, осиноности. А она верује да је то истина.

Када се деси лом, схвата шта је урадила и жели да се одужи и овом народу и тој породици и тој деци, јер дала је обећање њиховој мајци. Када њу убијају, Соња [Колачарић, прим. аут.] и ја немамо дијалог, само се гледамо, бригу о деци даје ми у аманет и ја прихватам. Волим то сазревање у Јулији, не могу да кажем преображај, јер то није – добра је од почетка до краја и зато говорим о сазревању. Она је снажна, и данас је тешко бити таква жена, а замислите тада.

Шћа је најважније шћо носиће из ѡроцеса?

• Искреност и промишљање о истинској љубави. То сам понела из овог процеса. Већина љубав доживљава кроз оно што осећа и прима кроз љубав, а љубав је и давање. С друге стране, верујте, знам да звучи надреално, али никад лакши процес нисам имала. Ви овде имате и стрит денсере и балерине и балетане класичног балета и савременог, бардове нашег глумишта и младе глумце који су овде на паушалу, оне који су први пут на сцени, и осамдесетогодишњаке и децу... Сви смо сарађивали као један велики, здрав организам уз поштовање туђег интегритета и ставова. И зато кажем: Твоја слобода се завршава тамо где почиње слобода другог. Да нисмо били такви, не бисмо могли да радимо. Овај механизам мора бити врло уигран, из тог аспекта је било напорно. Видели сте колико промена, филмских сцена... Ризиковали смо много, највише редитељ, тачно је знао шта жели, ми смо га пратили и веровали му. Нисам виђала представу са таквим спојем драме и плеса. Дешавало се, али не да се овако тачно прожимају.

Ово је ѡрва сарадња са оцем у ѡзоришћу?

• Јесте, замислите, прва сарадња у позоришту. То све говори на који начин сам градила каријеру, деветнаест година сам у послу и тек сад са њим радим. Уживала сам, знате, ја сам Сремица, он је Сремац, па се разумемо. Одвајамо приватно

Фото: Б. Лучић

од пословног. Он је ближи са (Петром) Стругаром и Милошем Ђорђевићем него са мном. (смех)

А са Љиљом [Благојевић, прим. аут.] волим да играм, знате како, брзо је време, то је прилика да се и испричамо. Са њом радим трећи пут у позоришту и сваки пут је глумила моју свекрву. Интересантно. Типски смо различите. Драго ми је што сам сарађивала са Синишом, надам се још некој сарадњи (смех).

Имали сје пре неки дан и премијеру представе „Рај и мир“ у режији Бориса Лијешевића, радије многа. Као глумица, какве улоге прижељкујете и како вас оне мењају?

• Завршила сам снимање филма *Баук*, уметничког филма, заиста не делим улоге на велике и мале, него на добре и лоше. А нису све улоге за жене. Не могу ја глумити Коштану, рецимо, то не дозвољавају ни мој изглед ни енергија коју имам и морам тога бити свесна. Сада снимам серију *Бележница*. Ето то ми је нешто ново. Снимам серију *Време смрти...* Све су улоге различите: епоха, трилер... Уживам у стварању и једна ствар ми је важна и придржавам се ње, мајка ме је то научила: Каријера се гради и на одбијеним улогама. То је истина, морате знати дозирати себе у јавности, паузирати кад је потребно, знати шта је за вас добро, шта није. Ако сте овај посао изабрали да бисте били познати, знајте да је то промашај, ако бирате да вас гледају, то је нарцисоидност и опет нисте на добром путу. Ако сте овај посао изабрали да бисте поделили емоцију и запитали публику, утицали на друштво кроз уметност, на правом сте путу. Милим да јесам.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ

КРВ, ВЕЛЕ, ТРАЖИ КРВ

Вилијам Шекспир: РИЧАРД ТРЕЋИ / МАКБЕТ

Факултет уметности Приштина – Звечан

3. година глуме

Класа: проф. Александар Ђинђић

Наратор: Љиљана Милошевић

„ТРЕБАЛО ЈЕ ДОЦНИЈЕ УМРЕТИ“

Ако је судити према овогодишњем Позорју младих, текстови Вилијама Шекспира популаран су избор међу професорима и студентима драмских академија као предлошци глумачких вежби и испитних задатака. У овогодишњој омладинској селекцији имали смо прилике да погледамо три представе настале по Шекспировим драмама – *Укроћена Ђорџа* Универзитета Синергија Бјељина, *Сан леиње ноћи* Академије уметности Нови Сад, Класа глуме на мађарском језику и дводелна представа *Крв, веле, тражи крв* (сачињена од упризорања *Ричарда III* и *Макбета*), изведена последњег дана Позорја младих. Ово је представа треће године глуме Факултета уметности Приштина-Звечан и професора који предводи њихову класу, Александра Ђинђића.

Први део представе заснован је на Шекспировој чувеној историјској драми. Међутим, она није постављена у целости, већ представља адаптирану и радикално скраћену верзију комада. Целина која је заснована на *Ричарду III* режирана је као наизглед једна сцена у којој су све време присутни глумци који играју главне ликове овог комада. Када је реч о драматургији и селекцији сцена, изабрани су најемотивнији и најдраматичнији пунктови драме. Овим избором публика остаје ускраћена за већину заплета, перипетија и мотива историјске драме, али добија потпуну слику промена главних ликова. Све време током овог дела представе, на позадину сцене пројектује се видео шуме под маглом, што ствара додатну атмосферу мистике и

Фото: М. Блашковић

узбуђења. **Милан Пеливановић** у улози Ричарда III заслужује посебну похвалу за изражајност коју је демонстрирао у представи, мада ни остатак екипе није далеко иза њега (**Милена Радованчев**, **Милица Грбовић**, **Снежана Џоговић**, **Невена Недељковић**).

Након првог дела, појављује се нараторка **Љиљана Милошевић** која својим савременим костимом избацује публику из епохе и тиме распршује театарску илузију. Она говори Шекспирове стихове којима сумира дешавања на сцени и доноси закључак. Захваљујући овом елементу, чак и гледаоци који су у мањој мери упућени у Шекспирово дело могу пратити радњу у континуитету, бар у основним обрисима.

Максим Горки: ДЈЕЦА СУНЦА

Академија умјетности Бања Лука
(Република Српска, Босна и Херцеговина)

2. и 3. година студија глуме и мастер студије глуме
Класа: проф. Велимир Бланић

Редитељ: Соња Јовандић

СВАКА СЛИЧНОСТ СА САДАШЊИЦОМ ЈЕ НАМЕРНА

„Ништа не поправља тако лепо и брзо људску душу као што то чине утицаји уметности и науке“, казује Максим Горки у спису „Неугодне мисли“. Чини се да је то *рецепт* по којем је Горки написао драму *Деца Сунца* и којим се водила 3. године глуме и мастер студија Академије умјетности у Бања Луци приликом стварања представе *Деца Сунца*.

Како контекст увек одређује значење, добро је подсети се да је Горки у својој драми описао уличне протесте због епидемије колере који су завладали Немачком и Русијом 1892. Током 19. века епидемија колере избила је чак осам пута. Народ је био незадовољан што власт крије истину и измишља епидемију, а незадовољство се измешало са антипросветитељским расположењем према науци. Због тога су доктори, који „праве“ болест, само да би имали кога да лече, проглашени народним непријатељима.

Горки међутим не ставља фокус на свеопшту хистерију широке масе, на болест и оболеле, већ на љубавне сплетке којима се у то време баве привилеговани интелектуалци. Научник Павле (сјајан, изнијансиран, уверљив **Павле Павић**) бави се експериментима за које публика до краја не сазна ни чему су намењени. Његова супруга Јелена (феноменална интерпретација глумице **Божане Кукило**) позира за портрет свом љубавнику (тачан **Мирослав Синкић**), а богата удовица Меланија (одлична **Милица Димитријевић**) покушава да заведе научника. Током представе они добијају информације о дистопијском свету који се дешава ван њихових станова, али су у потпу-

Фото: М. Блашковић

Други део представе је упризорење трагедије *Макбет* као дуодрамске сцене између Макбета (**Лука Потпарић**) и Леди Макбет (**Милица Вранеш**). Као и у претходном делу, селектовани су и инсценирани одломци драме који у кратким цртама приказују развојни пут главних јунака и њиховог лудила. Овај део представе започиње Макбетовом битком и демонима који га све више гуше, а затим следи сусрет брачног пара приликом ког Леди Макбет наговара свој мужа на злодела. „Дубоко сам у крв загазио и борићу се док ми не отпадне месо“, обећава Макбет након што је у потпуности прешао на мрачну страну. Окрвављених руку, заслепљени осветом, они одлазе у смрт. Глумица **Милица Вранеш** која тумачи Леди Макбет показала је изузетну зрелост, прецизност сценског покрета и јасно изражене мисли.

Сценографија остаје иста и у другом делу представе, са пројекцијом која је и даље задужена за мистичну атмосферу. На крају нам се нараторка обраћа још једном, поентирајући Шекспировим речима да у свакоме од нас живи и добро и лоше, али да су избори остављени самом човеку.

Дивна СТОЈАНОВ

Фото: М. Блашковић

Фотос: М. Блашковић

ности игнорантни спрам сиромашног слоја становништа и недаћа других. Управо они, интелектуалци, богаташи представљају безбрижну децу Сунца у своја четири зида. Протагониста ћаска са својом ментално нестабилном сестром Лизом (меастрална **Милица Вокић**) о пропасти света, о смислу живота дистанцирано, као да то и није свет који их се тиче.

Редитељско и сценографско решење (**Соња Јовандић**) ве-ома је функционално и промишљено. Наиме, сваки јунак, поред набројаних, ту је и Лизин вереник Борис (духовит **Огњен Тодоровић**), налази се у свом металном оквиру, заштићен у свом свету, заштићен од проблема спољашње средине и нема физичку интеракцију са осталима. У другом делу представе, како се радња убрзава и проблеми ипак навиру у свет привилегованих, они повремено излазе из својих оквира и суочавају се једни са другима. Једини који нема своје сигурно место јесте сиромашни слуга, алкохоличар Јегор (фантастични **Младен Јуришић**), чија жена ће преминути од колере. Још једном се потцртава угроженост и беспомоћност најнижег слоја друштва.

„Свет није створен речју, него делом“ – сјајно речено и неспорна истина, још једна *неугодна мисао* Максима Горког. Зато иза декадентне аристократије, празних прича и експримената који не воде никуда, чује се само дечји плач, дете које ће променити свет, које неће само причати, већ радити за ту промену.

Дивна СТОЈАНОВ

Гласање публике за најбољу представу
БЛУДНИ ДАНИ КУРАТОГ ЏОНИЈА – 3,86

Гласање публике за најбољу представу
ГОДИНЕ ВРАНА– 4,41

ОКРУГЛИ СТО ГОДИНЕ ВРАНА

ЗАШТО ВРАНЕ НАПАДАЈУ?

Округлом столу о представи „Године врана“ (Народно позориште Београд) присуствовали су писац и редитељ **Синиша Ковачевић**, глумци **Петар Стругар**, **Калина Ковачевић**, **Александар Срећковић**, **Бојан Кривокапић**, сценографи **Герослав Зарић** и **Владислава Канингтон**, костимографкиња балетских костима **Петра Фотез**, кореографкиња **Исидора Станишић** и директорка Дrame НП **Молина Удовички Фотез**.

На почетку обратио се **Синиша Ковачевић** и изразио жаљење што представа није изведена у Новом Саду. „Емоционално сам везан за ову кућу и овај фестивал, чињенице су да су одређени технички разлози били непремостиви и то је једини разлог што је публика морала у Београд, уместо да ми дођемо у Нови Сад. Углавном се на округле столове долазило са тамним наочарима и то има своју драж. Овде је био обрнути след. Покушаћу да избегнем разговор о политици, али неке ствари морам да кажем правде ради. Недопустиво је да Нови Сад нема ниједну ротацију. Није битно ко је, захваљујући вишку интелигенције, преко покварене ротације закуцао даске. Ово је апел да се то исправи и да се омогући ротација у Новом Саду. Ја сам драмски писац и написао сам драму која се зове *Учишћељица*, у међувремену сам постао незанимљив српским позориштима и могао сам да бирам: да од тога направим роман или да одем у кафану. Определио сам се за роман. То је обрнути пут у позоришту, овде се ради о романизацији објављене драме.“

На питање модераторке **Исидоре Поповић** о односу романа и драме, **Синиша Ковачевић** је изнео мишљење да је драма била довољно добра и није било потребе да се накнадно дорађује. „Написана слика сведочи о једном историјском и филозофском аспекту и поимању стварносног система око нас. Ако бисмо на сваких пет година дописивали нешто, нека дела морали бисмо вечно да мењамо. Дакле, ништа није дописано, играно је како је написано.“ Затим је Ковачевић говорио о књижевним алузијама у представи. Ракић, Шантић и Лаза Лазаревић битни су за овај комад. „Чинило ми се ништа логичније него да се појави Шантићево „Претпразничко вече“. Морамо правити дистинкцију између самоће и усамљености. Лаза Лазаревић је парадигма усуда отоманске чаршије. Он припада другом цивилизацијском моделу, то је омаж Лази Лазаревићу.“

„Драма је постојала далеко пре романа. Изворно дело је драмски текст“ – додала је **Молина Удовички Фотез**. **Синиша Ковачевић** је рекао да је било важно да представу ради један човек. „Ову представу завршио сам оног тренутка када сам схватио да немам сценографију, када сам одлучио да је дефинишем кроз живе људе. У овом случају показало се као добро решење, имао сам могућност да то раде сјајни уметници. Присутни су агресија и напади врана. Био сам на почетку уплашен и замишљен. Мислим да ћу следећи комад радити за двадесет година. Чињеница да се *Велика драма* игра 20 година, немојте никада бити скромни, скромност је врлина

Фото: Б. Лучић

тек када све друго изостане. У Народно позориште ушао сам после 18 година паузе, када сам био интелектуално и ментално најспремнији. Нисам дангубио, није било лако, па ће се до следеће прилике чекати.“

Модератор **Влатко Илић** је посветио пажњу вранама и музичко-кореографским сценама. На то је **Синиша Ковачевић** рекао да су најзаслужнији кореографи Исидора Станишић и сценографи, и да је било јако важно да се то питање превазиђе. „Ако се опредељујете за фрагментарну драматургију, а определите се, онда се мора решити проблем спајања тих драмских делова. Исидора Станишић је драгоцен део ове представе. Ово је требало да изгледа другачије, требало је да буде копродукција драме и балета, а онда ми је Бог послао Исидору и децу [плесаче]. У подели нема врана, а вране су овде битне. Са Карпата су долазила јата врана.“

Исидора Станишић сматра да је процес био занимљив. „Морам да захвалим на указаном поверењу јер сам се осећала слободном да креирам сцене онако како сам их доживљавала. Присутствовала сам драмским пробама. Заједно смо успели да искристалишемо да људи у црном, који су и сценографија и вране, носе одређену симболику, метафору итд. То је синергија, у питању су вране које су све прекриле. Вране нападају само зато да би сачувале своје младунце. Та врста покрета није балетски или савремени плес. Захвална сам што сам упознала младе људе које сам повезала са мојим ученицима и координисала их. Морали су да импровизују, радили смо много на томе и сви смо много научили. Никад нисам имала лакши процес и лакше урађену представу. Та редитељска одлука била је битна да се подстакне игра.“

Синиша Ковачевић је рекао да је посао Исидоре Станишић био огroman. „Та тела су у једном тренутку била клавир, у другом огледало, у трећем гробље. Захвалан сам Богу што ми је послао Исидору, у овом пројекту је њен утицај огroman.“

Исидора Поповић укључила је глумце у разговор. **Калина Ковачевић** је додала да је било много посла и на сцени и ван сцене. „Те брзе промене морале су да буду добро уигране, а да нас не ремете у емоцији и ритму. Добро је што смо пратили једни друге, то је важно. Било је битно да се развије лик, а да величина представе то не наруши. Колективни дух мора да постоји, вране су те које слуте зло, вране су главни лик и оне одређују наше судбине, а ми их пратимо у том времену које је било тешко. Јако је било тешко женама у то доба, ова драма коментарише ратно време, али не из ровова и из ратног хаоса, већ из перспективе жена које остају и које морају да буду јаке, стамене, своје и да не покажу укућанима да ствари нису баш најбоље.“

Бојан Кривокапић је додао да је било тешко на сцену донети емоцију која има елементе ратничке трагедије. „У том тексту све пише, не постоје недоумице. Једина недоумица јесте да ли ћемо ми као глумци до тога добацити или не. Само грађење лика долазило је природно и спонтано. Јако су занимљиве официрска и људска реч, ако доживимо неку трагедију, а поред нас је човек који је крив за то, ми и тада морамо да држимо реч. То је велики квалитет који је отишао низбрдо. То је део њихове трагедије, морали су да се повинују. Кад све јасно пише, онда је глумцу доста поједностављено.“

О односу романа и драме говорио је **Александар Срећковић**. „Ово је роман који је у последњих десетак година оставио најдубљи утисак на мене, нисам имао знање о драми. Када сам прочитао роман, имао сам жељу да играм у комаду и имао сам срећу да ми Синиша пружи ту прилику. Морам признати да ми је лик у потпуности јасан. Синиша је том лику дао тренутак самоће и исповести које он има на крају првог дела. Успео је феноменално да успостави другу и трећу димензију коју тај лик има. Постоји искрена, али дубока и изврнута љубав. То је први пут да сам срео такав моменат. То је, чини ми се, занимљиво за гледање. На нивоу фабуле је необично, главни утисак је да је могуће да зло преживи и настави даље. Супер смо радили, очекивао сам тврђу сарадњу, било је пријатно јер је Синиша имао поверења у екипу, а то је идеалан простор за рад.“

Исидора Поповић је питала због чега у представи постоје две поделе. **Синиша Ковачевић** је одговорио да је био циљ да се релативно брзо стигне до премијере. „Ми не можемо глумцима забранити да играју у серијама јер се ради о егзистенцији. Ако глумац оде, а ви њега морате да чекате, онда нема континуитета. И кад се дође до представе, исто тако морамо да чекамо глумце ако снимају друге пројекте. Од силних алтернатица остале су две, али то је помогло у процесу рада.“ **Молина Удовички Фотез** је рекла да су се алтернатице уобичајиле у позоришту. „Ми имамо велику и квалитетну драмску екипу. Ретко се раде ансамбл представе и важно је да што више глумаца добије прилику да покаже шта може. Различите улоге су направили.“ **Калина Ковачевић** је рекла да има момената када имају различите мизансцене али није било проблема јер су се поступци и реплике качиле једна на другу. „Занимљиво ми је да играм са различитим глумцима.“

Разговор је потекао у правцу позоришне форме на предлог **Влатка Илића**, на шта је одговорио **Петар Стругар**: „Види се да ниједна сцена не почиње глумом. Рингла већ неко време гори, само ставиш воду и ту си. Средства која су понуђена у позоришту су једна средства, у филму су друга. То су ствари које диктира тема. Дикција мора бити тачна. Једино што имамо на сцени су партнери. Околности да је ратно време, зима, глад, трагедија, утицале су на игру. То да ли је велика сцена, филм – само су средства која нам диктирају како ћемо играти.“

У разговор се укључио **Борисав Матић** и изнео критике на идеолошки карактер представе, уз напомену да му се, као представнику генерације која је живела у времену након ратова, није допао њен идеолошки оквир. Уз то, прокоментарисао је положај младих генерација у свету позоришта. „Што се тиче прилика са младим људима, пре месец дана имали смо премијеру младог драмског писца, представа је рађена у сарадњи са Позорјем, квалитетни, образовани и посвећени млади људи имају своје место у националном театру“, рекла је **Молина Удовички Фотез**.

Фото: Б. Луцић

СТУДЕНТ КРИТИЧАР ГОДИНЕ ВРАНА

КОМЕДИЈА АПСУРДА

Продукција Народног позоришта Београд окупља скоро шездесет глумаца и плесача с циљем да направи представу према драми *Учишћељица* Сенише Ковачевића. *Учишћељица* почиње писмом које писац упућује потенцијалном редитељу у нади да неће бити неспоразума. Писац добро зна да све његове замисли нису сценски изводљиве, али захтева право да писање драмског текста буде простор слободе у ком ће његова машта доћи до изражаја. У разумевању између писца и редитеља није било никаквих проблема јер Сениша Ковачевић је и једно и друго. Главна редитељска интервенција била је хватање у коштац са дидаскалијама које су писане у прози, изражено наративно. У њима се до детаља описује место радње, пружа се психолошки увид у ликове и њихове односе – све то да би се створила атмосфера лакшег прелаза из сцене у сцену којих има шездесет! У представи наративне дидаскалије замењују плесне међусцене (кореограф Исидора Станишић) са играчима костимираним у вране. Вране постају главни мотив у представи, отуд настаје и промена наслова из *Учишћељица* у *Године врана*. Решење са играчима је ефектно. Они доприносе динамично представе тако што у току плесања склањају ситнији декор што помаже бржем смењивању сцена. Играчи су и главни декор – од својих тела праве столове, клавир, огледало, па чак и пароброд... Због тога је публика укљученија у представу, од њене маште зависи сценографија.

Радња комада се одвија у Београду крајем Првог светског рата. Ликови су скоро па црно-бели. С једне стране су српски официри Живојин Рајић (Петар Стругар) и Мијат Тамнавац (Бојан Кривокапић) – стасити хероји који храбро подносе сваку патњу у име краља и отаџбине, чак и када се не слажу са одлукама својих команданата и са циљевима за које се боре. Уз то су и интелектуалци – Живојин је доктор и песник, а Мијат правник. Ту је и Катица Рајић (Љиљана Благојевић), Живојинова мајка и уопште мајка свих српских јунака, одбачених ратних ветерана и заштитница свих осталих врста жртава. С друге стране је Алојз Кавран (Александар Срећковић), човек ког је аустријска круна узела из бедне породице ситних лопова, васпитала га и школовала и од њега направила своје оружје. Он је судија који у име аустријске царевине „веша људе као божићне украсе“. Убија без самилости, да не трепне и фанатично мрзи Србе. То није довољно, како се касније испоставља, он је вероватно и јалов. Колико мрзи Србе, толико воли своју жену Јулију Кавран. Воли је опсесивно, спреман је да за њу учини све; чак и да се врати у Београд након окупације како би је пронашао и одвео кући. Ето те капљице белог која од црне прави тамносиво и спречава да скоро па црно-бели ликови постану потпуно црно-бели! Јулија Кавран (Калина Ковачевић) је немачка учитељица која у почетку верује да је циљ аустроугарског похода на Балкан просвећивање, цивилизовање и европеизација балканских народа. Али кад се увери у монструозност свог мужа, она без размишљања прелази из табора окупатора у табор потлачених и почиње да се бори за „праву ствар“.

Тања Максимовић је из публике прокоментарисала расправу истакавши да свако има право да одабере тему и идеолошки оквир. **Сениша Ковачевић** је рекао: „Говорити да је комад националистички док је поента љубав – крајње је неозбиљно. Да ли у реалном контексту имам право да искажем свој став или немам – то ћу искористити у неком есеју или усменом саопштењу. Одређени број људи није био задовољан стварањем Југославије и моја етичка обавеза била је да то прикажем. Упућен сам на однос Срба и Немача, тај однос је дефинисан и у комаду *Негић*, с тим што тамо није приказан као мушко-женски. Не могу се фалсификовати одређене чињенице. (...) Овде долазимо до неке врсте цензорског апарата у којем не желим да учествујем. Постоји одређена група људи која прописује како се нешто може и да ли се може одређивати.“

Светислав Јованов укључио се у разговор и изказао извесну недоумицу. Прочитао је кратку студију „Официрски живот“ о инкорпорирању 2590 аустроугарских официра и подофицира са простора државе СХС у нову војску Краљевине, а према сведочењима били су проверавани и процесуирани. „Пријаве су пролазиле кроз провере. Ми сад говоримо о позоришту. Зашто Алојз Кавран поново долази у Београд? То ми је нејасно: када Живојинова мати одбија помоћ Јулије, и када је прекорева јер није издејствовала ослобођење, да је она *судија смрти* и то се понавља, како је могуће да он поново долази? Она је жена коју цео Београд познаје. Како је могуће да се Алојз Кавран поново појављује у Београду и учествује у двобоју? То има катастрофалне последице на уверљивост радње. Како је могуће да њега нико не зна иако је побио пола града?“

Сениша Ковачевић објаснио је да се Алојз вратио због љубави, њега сви знају и могу да га убију на сваком кораку. „Бавити се на овакав начин цитирањем не припада уметничком делу. Да ли је Кавран неког потплатио или не, то је небитно. То чак говори о његовој храбрости, дрскости и снази и сили љубави због које се враћа. Он каже да је његов основни услов био да остане у Београду. Он је Херцеговац и то се говори.“

Андреј Чањи је прокоментарисао структуру представе. Рекао је да је у питању спој неспојивих сегмената. Разговор је кренуо у правцу ванпозоришних (идеолошких) тема што је испровоцирало Калину Ковачевић да напусти Округли сто. У расправу о односу историјских чињеница и приказа тих чињеница у позоришној представи укључили су се **Миљивој Млађеновић**, **Мирослав Радоњић** и **Борислав Матић**.

Милена КУЛИЋ

Синиша Ковачевић прикрива оно о чему говори мелодрамским заплетом. Честита Јулија заљубљује се у још честитијег Живојина. На путу њиховој љубави и срећи стоји зао и изопачени Алојз, а да би мелодрама била потпуна, Живојин и Јулија имају и свог комичног помагача Бату Душу (Миодраг Кривокапић), о чијој врлини и доброту довољно говори његов надимак. Није битно што су Јулија и Живојин различите вере, што су из непријатељских народа; они су тако пуни разумевања и доброте да могу све да опросте и забораве. То је замајак којим Синиша Ковачевић одвлачи пажњу публике са подтекста којим све време говори да је нападени српски народ превише заборављао и опраштао, можда би могао мало и да се освети...

Године врана су емотивно манипулативан комад. Синиша Ковачевић тежи да изазове јаке емоције и на тај начин убеди публику у своје ставове. Сузе замућују вид и питања престају да се постављају. Није битно што је Живојин на двобоју пуцао у ваздух уместо у Алојза, није битно што је Алојз на превару убио Живојина, ни што га његови најбољи пријатељи Мијат и Ракић нису осветили, већ су помогли Алојзу да побегне некажњено... Није битно ни што се све на крају претвори у комедију апсурда.

Димитрије ПЕТРОВИЋ
3. година драматургије
Академија уметности Нови Сад

НАГРАДА „СТРУНЕ ОД СВЕТЛА“ НИКОЛИ ПЕЈАКОВИЋУ КОЉИ

Жири награде „Струне од светла“ која се додељује за посебан допринос афирмацији песничке речи у рок и блуз музици, у саставу – Богомир Богица Мијатовић (председник), др Мирослав Мики Радоњић и Саша Радоњић, донео је једногласну одлуку да признање за 2022. годину додели **Николи Пејаковићу Кољи** из Бања Луке.

Прича о Николи Пејаковићу као ствараоцу, пре свега, јесте прича о феномену мултиталентованог аутора! Иако је то широко познато,

подсетићемо – Пејаковић је позоришни редитељ, кантаутор, глумац, гитариста и писац. Жири се превасходно бавио кантауторским и музичарским опусом и констатовао да у домену текстописачког умећа и уобличавања различитих стиховних образаца и њима иманентних музичких форми, Пејаковић досеже несумњиве естетске врхове. Као што је у својој општој мултиталентованости разноврстан, он је и у кантауторском раму разноврстан и способан да нам понекад и креативно подвали, добронамерно подметнувши своје 100% ауторске радове као кафанске традиционале из прошлог века у најбољем смислу тих речи (*Хаљиница боје лила, Волела сам Рајка*). Насупрот томе, синхорно и у континуитету из његове мануфактуре већ деценијама стижу изврсни блуз стандарди модерног сензибилитета, са честим ироничним отклонима и црнохуморним валерима, које и на својим живим наступима изводи у највишим могућим интерпретаторским стандардима. Његов гитарски сензибилитет је уникатан, суптилан и рекло би се сатенски племенит. Није Никола Пејаковић наш једини мултиталентовани стваралац, али је један од ретких који је у свим аспектима својих артикулација – врхунски аутор! Никола Пејаковић Коља сматра да је таленте добио на реверс од Бога, с обавезом да их користи све до тренутка кад буде позван да их врати на познату адресу и да у том ангажману нема много простора за његове овоземаљске заслуге, али нама као публици која те дарове обилато и са задовољством конзумира, остаје ипак да учтиво одговоримо – Хвала, Коља, привилеговани смо што си стваралац нашег простора и нашег доба!

*

Награду је установио писац и кантаутор Саша Радоњић, а додељује се од 2016. из његове фондације. Лауреати су, поред плакете, награђени по једном електричном гитаром из Радоњићеве колекције. Досадашњи добитници су Момчило Бајагић Бајага, Звонимир Ђукић Ђуле, Милан Кораћ, Никола Врањковић, Краљ Чачка (Ненад Марић) и Милош Зубац. Добитник почасног признања је Слободан Тишма, а сатуету *Свејло од сјруна* за нове ауторе жири је доделио Марку Алексићу из бенда *Неми јесник*. Прошле године објављена је и панорама поезије свих награђених аутора у издању *Солариса* из Новог Сада, за коју је уводну реч написао академик Зоран Пауновић.

Награда „Струне од светла“ ће Николи Пејаковићу Кољи бити уручена 3. јуна, у 19 часова, у Горњем фоајеу сцене „Пера Добриновић“ у Српском народном позоришту на завршној вечери Стеријиног позорја, које ће бити свечано затворено представом у част награђених Хркачи, по тексту и у режији Николе Пејаковића, а у извођењу Народног позоришта Републике Српске, Бања Лука.

СУТРА НА ПОЗОРЈУ ПЕТАК 3. ЈУН

19.00 часова / СНП, Горњи фоаје сцене „Пера Добриновић“

**Додела награде „Струне од светла“
Николи Пејаковићу Кољи**

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

**Проглашење и уручење Стеријиних
награда**

**Представа у част награђених
ХРКАЧИ**

Текст и режија: Никола Пејаковић
Народно позориште Републике Српске Бања Лука
(Република Српска, Босна и Херцеговина)

ГЛАС СПИКЕРА (ОФ): ...Први случај заразе у Републици Српској! Коначно, вирус ове нове, непознате болести, дошао је и код нас! То значи да смо, као и сав развијени свијет, и ми на удари непознатог вируса званог – Ковид шеснаест...

Даринка узима даљински и таси ТВ.

ДАРИНКА: Шта си рек'о?

Јован је ѿолега.

Неко луја на врајша.

Ујага Комшиница, сва усјлахирена.

КОМШЕНИЦА: Људи, ово је крај! Шта је било!? Што не гледате вијести, јесте ли нормални?! (*Даринки*) Упали телевизор, шта гледаш?!

(Никола Пејаковић, *Хркачи*)